

MAVİ YAKALI İŞGÖRENLERİN SOSYAL KAÇINMA VE SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ: TEKSTİL SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

Altan AYAN

Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İşletme Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

Doç. Dr. Agah Sinan ÜNSAR

Trakya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
İşletme Bölümü

Derya DİNÇER

Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

ÖZ

Çalışmada ilk olarak sosyal kaçınma ve sosyal kaygı konusu ele alınmıştır. İkinci olarak ise tekstil sektöründeki bir işletmede çalışan 232 mavi yakalı işgörenin sosyal kaçınma ve sosyal kaygı düzeylerinin demografik özelliklerine göre nasıl bir değişim gösterdiği ele alınmıştır. Sosyal kaçınma ve sosyal kaygının hangi demografik özelliklere göre fark yarattığını belirleyebilmek çalışmanın temel amacını teşkil etmektedir. Bu kapsamda SPSS 15 programı kullanılarak güvenilirlik analizi, frekans analizi, t-Testi ve tek yönlü Anova yapılmıştır. Nihayetinde sosyal kaçınma ve sosyal kaygının; gelir düzeyi, yetiştirme yeri, baba eğitimi, çalışma yılı ve öğrenim durumuna göre fark oluşturduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal kaçınma, sosyal kaygı, demografik özellikler

THE DETERMINATION OF SOCIAL AVOIDANCE AND SOCIAL ANXIETY LEVELS OF BLUE-COLLAR EMPLOYEES: AN APPLICATION IN TEXTILE SECTOR

ABSTRACT

In this study, firstly, the topic of social avoidance and social anxiety are discussed. Secondly, the type of change that social avoidance and social anxiety levels of the 232 blue-collar employees, working in an enterprise, in the textile sector in relation to the demographic characteristics is discussed. The main aim of this study is to determine the demographic characteristics that differentiate the social anxiety and social avoidance. In this context, one-way Anova, t-Test, frequency analysis and reliability analysis were carried out by using SPSS 15 programme. Ultimately, Social avoidance and social anxiety differ as regards income level, place of growth,

educational status of father, years of employment and educational status.

Keywords: *Social avoidance, social anxiety, demographic characteristic*

I. GİRİŞ

Günümüz dünyasında faaliyet gösteren işletmeler güçlü bir örgüt kültürü oluşturma gayesindedir. Bir işletme güçlü bir örgüt kültürü yapısına sahipse, bu durum o işletmenin rakiplerine göre bir adım önde olduğu anlamına gelir. Güçlü bir örgüt kültürüne sahip olmak çalışanlar arasında yüksek bir dayanışma ve işbirliği anlamına gelir. Böyle güçlü bir örgüt kültürü ise işgörenlerin sosyal kaçınma ve sosyal kaygıdan uzak durması ile sağlanabilir.

Mesela bir işletmedeki çalışanların sosyal kaçınma ve sosyal kaygı düzeyleri yüksek ise uyumlu bir çalışma yapısından bahsedilemez. Sosyal kaçınma düzeyi yüksek olan işgörenler uygun bir biçimde işi sürdüremeyebilir. Sosyal kaçınma nedeniyle bir işgörenin diğer işgörenlerle olan işbirliği zayıflayacağından verimli çalışma sağlanamaz. Sosyal kaygı düzeyi yüksek olan bir işgören çalışma ortamı içerisinde sürekli bir kaygı hali içinde olacağından işini çok doğru bir biçimde yürütemeyebilir. Bu durumlar ise hem örgüt kültürünün zayıf olması hem de verimli bir çalışma yapamama gibi problemleri beraberinde getirecektir. Sosyal kaçınma ve sosyal kaygının demografik değişkenlere göre nasıl değişim gösterdiğinin belirlenmesi ile olumsuzluğa yol açan bu durumlara karşı ne şekilde hareket edilebileceği öngörülebilir. Bu sayede insan kaynakları yönetimleri için işgören seçiminde yeni bir bakış açısı sunulabilir. Başka bir ifade ile sosyal kaçınma ve sosyal kaygı düzeyi düşük olan işgörenlerle çalışarak güçlü bir örgüt kültürüne erişilebilir.

Gerçekleştirilen bu çalışmada ilk olarak sosyal kaçınma ve sosyal kaygı konusu ele alınmıştır. İkinci olarak tekstil sektöründeki bir işletmenin mavi yakalı işgörenlerinin demografik özelliklerinin, sosyal kaçınma ve sosyal kaygı düzeylerini nasıl etkilediği ele alınmıştır. Bu çalışmada işgörenlerin sosyal kaçınma ve sosyal kaygı düzeylerinin demografik değişkenlere göre nasıl değiştiği ortaya koymak esas alınmaktadır. Tekstil sektöründeki bir işletmeden elde edilen veriler SPSS 15 programı ile analiz edilmiştir. Bu kapsamda güvenilirlik analizi, frekans analizi, t-Testi ve tek yönlü Anova yapılmıştır.

II. SOSYAL KAÇINMA VE SOSYAL KAYGI

A. SOSYAL KAÇINMA

Kaçınma, herhangi bir korku ve düşünceye sahip olmak suretiyle bir şeyi yapmaktan sakınma olarak ifade edilebilir (Güney, 2004: 133). Kaçınma, kişilerde izolasyon ve yalnızlığa yol açmaktadır (Moitra, Herbert ve Forman, 2008: 1207). Sosyal kaçınma, herhangi bir nedenle başkaları ile aynı ortamda bulunmaktan kaçınma, başkalarıyla konuşmaktan kaçınma ya da başkalarından kaçma şeklinde ifade edilebilir (Geist ve Hamrick, 1983: 727). Sosyal kaçınma ve huzursuzluk, sosyal etkileşimden kaçınma ve başkalarıyla beraber iken kaygı hissetme eğilimi olarak ele alınır. Kaçınma, davranışsal bir yanıt iken

huzursuzluk ise duygusal bir reaksiyondur (Robinson, Shaver ve Wrightsman, 1991: 177).

Sosyal kaçınma, hem kişilerarası çatışmalar hem de sosyal rahatsızlıklar daha kötü hale gelebileceği ve muhtemelen depresyona yatkınlığın artabileceği için sosyal faaliyetlerden ve olası kişilerarası çatışmalardan kaçınmayı içermektedir (Dobson ve Dozois, 2008: 461). Sosyal kaçınma kabul edilmeme korkusuna yol açar (Hyman, 2001: 12). Kendi görüşünü gizleme arzusu ile ilişkili bir unsurdur (Kay ve Tasman, 2006: 184).

Sosyal ortamlardan kaçınma davranışı diğer fobilerin aksine kadınlarda ve erkeklerde eşit düzeyde görülür ve genellikle düşük öz-saygı ve eleştirilme/reddedilme korkusu ile beraber gelişir. Kaçınma genellikle çok belirgindir ve ağır olgularda tam bir sosyal çekinmeye sebep olabilir (Erözkan, 2007: 228). Sosyal kaçınma ile kaygı çok yakın ilişkili kavramlardır (Simpson, Neria, Lewis-Fernandez ve Scheier, 2010: 81). Sosyal kaçınma, genelleşmiş kaygı da dahil birçok kaygı bozukluğunun bir işareti olarak görülmektedir (Leveleki vd., 2006: 153).

B. SOSYAL KAYGI

İnsanların her davranışı uyum amaçındadır ve yaşamı devam ettirmeye yöneliktir. Kişiler belirsizlik durumlarıyla karşı karşıya kaldıklarında ne yapacaklarını bilemeyerek kaygı yaşarlar. Kaygı, bilinçdışı çatışmalara bağlı ve nesnesi belli olmayan tehditlere karşı yaşanan korku, sıkıntı, kötü bir şey olacakmış gibi hoş gitmeyen bir duygu olarak ifade edilebilir (Ertürk, 2010: 175). Kaygı; üzüntü, sıkıntı, korku, başarısızlık duygusu, acizlik, sonucu bilememe ve yargılanma gibi heyecanlardan birini ya da birçoğunu içeren bir unsur olarak açıklanabilir (Cüceloğlu, 2006: 276). Kaygı, ego'nun tehdit ediliyor olduğunun bir uyarısı olarak iş görür. Bu kavram, insan davranışında gerilime sebep olarak kişiyi bu gerilim durumunu azaltmaya motive eden bir güç olarak açıklanabilir (Schultz ve Schultz, 2007: 610).

Sosyal kaygı (social anxiety) kavramını ilk defa 1903 yılında Janet; konuşurken, piyano çalarken ve yazı yazarken başkaları tarafından seyredilmekten korkan kişiler için kullanmıştır. Sosyal kaygının bağımsız olarak tanımlanması oldukça yeni bir durumdur (Erkan, Çam ve Güçray, 2003: 112). Sosyal kaygı, yabancılara karşı sakin olma ve yeni, yabancı veya sosyal olarak tehdit edici durumlarla karşı karşıya geldiğinde sosyal korku ya da kaygı duyma olarak ifade edilebilir (Murray vd., 2008: 122).

Sosyal kaygı, sosyal etkileşimden sürekli olarak korkma şeklinde karakterize edilen bir kavramdır. İnsanlar gerçekleştirdiği hareketleriyle küçük düşebileceği ve mahcup olabileceği ya da yakışsız eyleme maruz kalacağından korkarlar (Murray vd., 2008: 156). Sosyal kaygı, başkalarının varlığından korku duyma biçiminde ifade edilebilir (Coon ve Mitterer, 2011: 423). Başkalarının varlığında küçük düşme korkusu olarak açıklanabilir. Görünüş veya davranışlar ya da her ikisi hakkında katı bir özbilinci işaret etmektedir (Feist ve Rosenberg, 2009: 579). Sosyal kaygı bozukluğuna sahip

olan kişiler, bir davranışı başkalarının yanında gerçekleştirecekleri ve bir performans seviyesini yakalamaları gereken durumlardan korkar ve bu tür durumlardan da olabildiğince kaçınmaya çabalar (Solmuş, 2008: 433).

Sosyal kaygı, özellikle sosyal ilişkilere yönelik olan ya da sosyal ilişkilerde yaşanması beklenen bir kaygı türüdür. Bu problemi olan kişiler fizyolojik uyarılma düzeyinin artması, dikkatini toplamada zorluk, gerginlik gibi kaygı belirtileri gösterir. Ancak sosyal kaygısı olan kişiler, rahatsızlıklarının kaynağının o anda yaşadıkları veya yaşayacakları toplumsal etkileşim olduğunun farkındadır. Herkesin bir iş görüşmesinde veya bir buluşmadan önce kendini gergin hissettiği zamanlar vardır. Ancak bunu sürekli bir şekilde gösteren yani işlevselliği olumsuz olarak etkilenen kişilerin sosyal kaygısı olduğu kabul edilir (Çağlar, Dinçyürek ve Arsan, 2012: 107).

Sosyal kaygısı olan kişiler sosyal ortamların çoğunda zorluk yaşarlar. Bu durumdaki kişiler başkalarıyla konuşurken kendisini beceriksiz ve gergin hissederler. Başkalarının kendileri için ne düşündüğüyle çok fazla ilgilenir, yeni biriyle tanışırken veya topluluk önünde konuşma yaparken gerginleşirler. Bu durumdaki kişiler çoğu zaman, yaptıkları şeyin yanlış olduğunu, aptalca şeyler söylediklerini ve sersem gibi göründüklerini düşünürler. Çekingen bireylerin dilleri sık sık sürçer, yanlış şeyler söylerler, terleme ve titreme gibi gerginlik işaretleriyle sıkıntılarını dışa vururlar (Burger, 2006: 312).

III. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

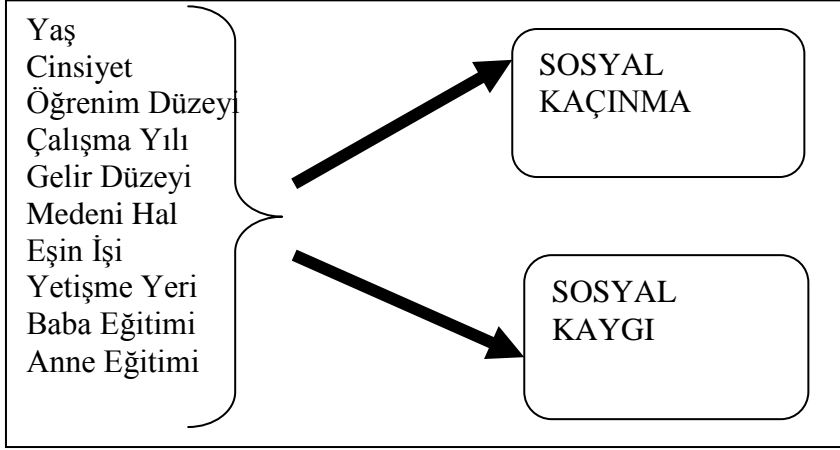
A. Araştırmanın Amacı, Örneklem, Ölçüm Araçları, Model ve Güvenilirlik Analizi

Araştırmanın amacı, bir tekstil işletmesindeki işgörenlerin demografik özelliklerinin, sosyal kaçınma ve sosyal kaygı düzeylerini nasıl etkilediğini belirlemektir. Diğer bir deyişle işgörenlerin sosyal kaçınma ve sosyal kaygı düzeylerinin demografik özelliklerine göre nasıl değiştiğini ortaya koymaktır. Bu kapsamda Marmara bölgesinde tekstil sektöründe faaliyet gösteren bir işletmede 232 mavi yakalı işgören ile uygulama gerçekleştirilmiştir. Başka bir ifade ile araştırmanın örneklemini, Marmara bölgesinde tekstil sektöründe faaliyet gösteren bir işletmedeki 232 mavi yakalı işgören oluşturmaktadır.

Araştırmada ölçüm aracı olarak sosyal kaçınma ve huzursuzluk ölçeği (Social Avoidance and Distress Scale-SAD) kullanılmıştır. Sosyal kaçınma ve huzursuzluk ölçeği 5'li skala ile uygulanmıştır. Bu ölçeğin literatüre göre iki alt boyutu sosyal kaçınma ve sosyal kaygıdır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 15 programı kullanılmıştır. İstatistiksel analiz olarak; güvenilirlik analizi, frekans dağılımı, t-Testi ve tek yönlü Anova yapılmıştır.

Sosyal kaçınma ve huzursuzluk ölçeği Watson ve Friend tarafından 1969 yılında geliştirilmiştir (Geist ve Hamrick, 1983: 727). Sosyal kaçınma ve huzursuzluk ölçeği 28 sorudan oluşmaktadır. Bunlardan 14 soru sosyal kaçınma boyutunu ölçerken, diğer 14 soru sosyal kaygıyı ölçmektedir. Ölçeğin orijinali doğru-yanlış biçiminde iken, bu ölçek birçok araştırmacı tarafından 5'li skalada uygulanmaktadır. Sosyal kaçınma ve sosyal kaygı bu ölçeğin iki alt boyutudur

(Robinson, Shaver ve Wrightsman, 1991: 177-178). Sosyal kaçınma ve huzursuzluk ölçeği Zülal Erkan tarafından Türkçe'ye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır (Erkan, 2002: 59-64).

Şekil 1. Araştırma Modeli

Araştırma modeline göre yaş, cinsiyet, öğrenim düzeyi, çalışma yılı, gelir düzeyi, medeni hal, eşin işi, yetiştirme yeri, baba eğitimi, anne eğitimi gibi demografik özelliklerin, sosyal kaçınma ve huzursuzluk ölçeğinin alt boyutları olan sosyal kaçınma ve sosyal kaygıyı nasıl etkilediğini ortaya koymak esas alınmaktadır.

Tablo 1. Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi

Kullanılan Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Ölçeği	28	0,66

Tablo 1'de Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Ölçeğine ilişkin güvenilirlik analizi gösterilmektedir. Tabloda görüldüğü üzere, mevcut ölçek için Cronbach's Alpha değeri 0,66 olarak bulunmuştur. Bulduğumuz değer 0,60'ın üzerinde olduğundan ölçek güvenilir kabul edilebilir.

Araştırmaya katılan işgörenlerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin frekans dağılımı aşağıda tablo 2 aracılığıyla ortaya konulmuştur. Daha sonraki kısımda ise t-Testi ve tek yönlü Anova yapılmıştır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Özellikleri

Değişkenler	n	Yüzde
Yaş :		
18-25	69	29,7
26-30	90	38,8
31-35	38	16,4
36-40	18	7,8
40 üzeri	17	7,3
Cinsiyet:		
Kadın	94	40,5
Erkek	138	59,5
Öğrenim Düzeyi:		
İlkokul	98	42,2
Ortaokul	67	28,9
Lise	59	25,4
Yüksekokul	7	3,0
Lisans	1	,4
Çalışma Yılı:		
0-1 Yıl Arası	34	14,7
2-5 Yıl Arası	173	74,6
6-10 Yıl Arası	23	9,9
11-15 Yıl Arası	1	,4
16 ve üzeri	1	,4
Gelir Düzeyi:		
500-1000	150	64,7
1001-1500	54	23,3
1501 ve üzeri	28	12,1
Medeni Durumu:		
Evli	135	58,2
Bekâr	97	41,8
Eşin İş Durumu:		
Çalışıyor	60	44,4
Çalışmıyor	75	55,6
Yetiştirme Yeri:		
Köy	115	49,6
Belde/Bucak	2	,9
İlçe	43	8,5
İl	53	22,8
Büyükşehir	19	8,2
Babanın Eğitim Durumu:		
Okuryazar değil	27	11,6
İlk-Orta	197	84,9
Lise	8	3,4
Annenin Eğitim Durumu:		
Okuryazar değil	61	26,3
İlk-Orta	167	72,0
Lise	3	1,3
Üniversite	1	,4

B.Araştırmanın Hipotezleri

H₁: Sosyal kaçınma ve sosyal kaygı yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{1a}: Sosyal kaçınma yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{1b}: Sosyal kaygı yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H₂: Sosyal kaçınma ve sosyal kaygı cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{2a}: Sosyal kaçınma cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{2b}: Sosyal kaygı cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H₃: Sosyal kaçınma ve sosyal kaygı öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{3a}: Sosyal kaçınma öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{3b}: Sosyal kaygı öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H₄: Sosyal kaçınma ve sosyal kaygı çalışma yılı değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{4a}: Sosyal kaçınma çalışma yılı değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{4b}: Sosyal kaygı çalışma yılı değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H₅: Sosyal kaçınma ve sosyal kaygı gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{5a}: Sosyal kaçınma gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{5b}: Sosyal kaygı gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H₆: Sosyal kaçınma ve sosyal kaygı medeni durum değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{6a}: Sosyal kaçınma medeni durum değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{6b}: Sosyal kaygı medeni durum değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H₇: Sosyal kaçınma ve sosyal kaygı eşin iş durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{7a}: Sosyal kaçınma eşin iş durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{7b}: Sosyal kaygı eşin iş durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H₈: Sosyal kaçınma ve sosyal kaygı yetişme yeri değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{8a}: Sosyal kaçınma yetişme yeri değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{8b}: Sosyal kaygı yetişme yeri değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H₉: Sosyal kaçınma ve sosyal kaygı baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{9a}: Sosyal kaçınma baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{9b}: Sosyal kaygı baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H₁₀: Sosyal kaçınma ve sosyal kaygı anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{10a}: Sosyal kaçınma anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H_{10b}: Sosyal kaygı anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.

Yaş, cinsiyet, öğrenim düzeyi, çalışma yılı, gelir düzeyi, medeni hal, eşin işi, yetişme yeri, baba eğitimi, anne eğitimi gibi demografik özelliklerin, sosyal kaçınma ve sosyal kaygıyı nasıl etkilediği SPSS 15 programı ile t-Testi ve one-way Anova gerçekleştirilmek suretiyle belirlenmiştir. Gerçekleştirilen t-Testi ve one-way Anova sonucunda, öğrenim düzeyi, çalışma yılı, gelir düzeyi, yetişme yeri ve baba eğitiminin sosyal kaçınma ve sosyal kaygıyı etkilediği belirlenmiştir. Diğer demografik değişkenlerle sosyal kaçınma ve sosyal kaygı arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 3. Yaş Değişkenine göre İşgörenlerin Sosyal Kaçınma ve Sosyal Kaygı Açısından Farklılıkları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Sosyal Kaçınma	18-25 yaş	69	2,6980	,53174	,460	,765
	26-30 yaş	90	2,7792	,52468		
	31-35 yaş	38	2,7574	,47573		
	36-40 yaş	18	2,6350	,62443		
	40 üzeri yaş	17	2,6759	,62864		
	Toplam	232	2,7327	,53282		
Sosyal Kaygı	18-25 yaş	69	2,8787	,45127	,253	,908
	26-30 yaş	90	2,9324	,49523		
	31-35 yaş	38	2,9321	,56066		
	36-40 yaş	18	2,8289	,53447		
	40 üzeri yaş	17	2,9118	,46799		
	Toplam	232	2,9069	,49198		

Yaş değişkenine göre işgörenlerin sosyal kaçınma ve sosyal kaygı açısından farklılıkları Tablo 3'te ele alınmıştır. Buna göre, Hipotez 1a ve Hipotez 1b reddedilmiştir ($p > 0,05$). Diğer bir deyişle sosyal kaçınma ve sosyal kaygı, yaş değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Bir başka deyişle yaş değişkeninin sosyal kaçınma ve sosyal kaygıyı etkilemediği söylenebilir. Bununla beraber sosyal kaygı ortalaması sosyal kaçınma ortalamasından daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine göre İşgörenlerin Sosyal Kaçınma ve Sosyal Kaygı Açısından Farklılıkları

cinsiyet		N	Ortalama	Std. Sapma	t	P
Sosyal Kaçınma	Kadın	94	2,7050	,51285	-,653	,514
	Erkek	138	2,7516	,54704		
Sosyal Kaygı	Kadın	94	2,9303	,48153	,599	,550
	Erkek	138	2,8909	,50009		

Cinsiyet değişkenine göre işgörenlerin sosyal kaçınma ve sosyal kaygı açısından farklılıkları Tablo 4'te ele alınmıştır. Buna göre, Hipotez 2a ve Hipotez 2b reddedilmiştir ($p > 0,05$). Başka bir ifade ile sosyal kaçınma ve sosyal kaygı, cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Bir başka deyişle cinsiyet değişkeninin sosyal kaçınma ve sosyal kaygıyı etkilemediği söylenebilir. Genel anlamda ortalamalara bakıldığında kadınların sosyal kaçınma düzeyinin erkeklerden daha düşük, erkeklerin de sosyal kaygı düzeyinin kadınlardan daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Öğrenim Durumuna Göre İşgörenlerin Sosyal Kaçınma ve Sosyal Kaygı Açısından Farklılıkları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Sosyal Kaçınma	İlkokul	98	2,8152	,46579	2,313	,058
	Ortaokul	67	2,7557	,50658		
	Lise	59	2,6183	,62060		
	Yüksekokul	7	2,4071	,66974		
	Üniversite	1	2,1400	.		
	Toplam	232	2,7327	,53282		
Sosyal Kaygı	İlkokul	98	2,9974	,44539	6,695	,000
	Ortaokul	67	2,9888	,41203		
	Lise	59	2,7486	,55375		
	Yüksekokul	7	2,2757	,54482		
	Üniversite	1	2,2900	.		
	Toplam	232	2,9069	,49198		

Öğrenim durumuna göre işgörenlerin sosyal kaçınma ve sosyal kaygı açısından farklılıkları Tablo 5'te gösterilmiştir. Buna göre Hipotez 3a

reddedilmiştir ($p > 0,05$). Hipotez 3b ise, desteklenmiştir ($p < 0,05$). Diğer bir deyişle sosyal kaçınma, öğrenim durumu değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Sosyal kaygı ise, öğrenim durumu değişkenine göre farklılık göstermektedir. Sosyal kaygı düzeyi açısından yüksekokul mezunu kişilerin ortalaması, daha düşük eğitim seviyesine sahip olan kişilerden düşüktür. Bu durum, eğer üniversite mezunu olan bir kişi hariç tutulursa, eğitim düzeyi arttıkça sosyal kaygı seviyesinin düşmekte olduğunu göstermektedir. Genel anlamda da, üniversite mezunu bir kişi hariç tutulursa, eğitim düzeyi yükseldikçe hem sosyal kaçınma hem de sosyal kaygı düzeyi düşmektedir.

Tablo 6. Çalışma Yılına Göre İşgörenlerin Sosyal Kaçınma ve Sosyal Kaygı Açısından Farklılıkları

	N	Ortalama	Std. Sapma	F	P	
Sosyal Kaçınma	0-1 YIL	34	2,5671	,69617	2,515	,042
	2-5 YIL	173	2,7410	,49311		
	6-10 YIL	23	2,9474	,47579		
	11-15 YIL	1	2,8600	.		
	16 ve üzeri	1	1,8600	.		
	Toplam	232	2,7327	,53282		
Sosyal Kaygı	0-1 YIL	34	2,7441	,50432	3,082	,017
	2-5 YIL	173	2,9332	,49892		
	6-10 YIL	23	2,9909	,28805		
	11-15 YIL	1	3,2100	.		
	16 ve üzeri	1	1,6400	.		
	Toplam	232	2,9069	,49198		

Çalışma yılına göre işgörenlerin sosyal kaçınma ve sosyal kaygı açısından farklılıkları Tablo 6'da gösterilmiştir. Buna göre, Hipotez 4a ve Hipotez 4b desteklenmiştir ($p < 0,05$). Başka bir ifade ile sosyal kaçınma ve sosyal kaygı, çalışma yılına göre farklılık göstermektedir. 11-15 yıl ve 16 ve üzeri yıl çalışan birer kişi hariç tutulursa, ortalamalara göre çalışma yılı arttıkça hem sosyal kaygı hem de sosyal kaçınma düzeyi artmaktadır.

Tablo 7. Gelir Düzeyine Göre İşgörenlerin Sosyal Kaçınma ve Sosyal Kaygı Açısından Farklılıkları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
			a			
Sosyal Kaçınma	500-1000 TL	150	2,7833	,52932	3,644	,028
	1001-1500 TL	54	2,7170	,46719		
	1501 ve üzeri	28	2,4918	,61591		
	Toplam	232	2,7327	,53282		
Sosyal Kaygı	500-1000 TL	150	2,9623	,45841	2,760	,065
	1001-1500 TL	54	2,8144	,50371		
	1501 ve üzeri	28	2,7882	,60367		
	Toplam	232	2,9069	,49198		

Gelir düzeyine göre işgörenlerin sosyal kaçınma ve sosyal kaygı açısından farklılıkları Tablo 7’de ele alınmıştır. Buna göre, Hipotez 5a desteklenmiştir ($p < 0,05$). Hipotez 5b ise reddedilmiştir ($p > 0,05$). Diğer bir deyişle sosyal kaçınma gelir düzeyine göre farklılık göstermekte iken, sosyal kaygı gelir düzeyine göre farklılık göstermemektedir. Ortalamalara bakıldığında gelir seviyesi arttıkça sosyal kaçınma düzeyinin düştüğü görülmektedir. Genel anlamda da ortalamalara göre gelir düzeyi yükseldikçe hem sosyal kaçınma hem de sosyal kaygı düzeyi düşmektedir.

Tablo 8. Medeni Duruma Göre İşgörenlerin Sosyal Kaçınma ve Sosyal Kaygı Açısından Farklılıkları

medenihal		N	Ortalama	Std. Sapma	t	P
			a			
Sos. Kaç.	Evli	135	2,7218	,52765	-,368	,713
	Bekâr	97	2,7479	,54231		
Sos.Kay.	Evli	135	2,8664	,51246	-1,480	,140
	Bekâr	97	2,9631	,45866		

Tablo 8’de ise medeni duruma göre işgörenlerin sosyal kaçınma ve sosyal kaygı açısından farklılıkları ele alınmıştır. Buna göre, Hipotez 6a ve Hipotez 6b reddedilmiştir ($p > 0,05$). Başka bir ifade ile sosyal kaçınma ve sosyal kaygı, medeni duruma göre farklılık göstermemektedir. Ortalamalara bakıldığında evli olanların hem sosyal kaçınma hem de sosyal kaygı düzeyi bekârlara göre daha düşüktür.

Tablo 9. Eşin İş Durumuna Göre İşgörenlerin Sosyal Kaçınma ve Sosyal Kaygı Açısından Farklılıkları

Eşi iş Durumu		N	Ortalama	Std. Sapma	t	P
Sosy. Kaç.	Çalışıyor	60	2,6610	,47686	-1,199	,233
	Çalışmıyor	75	2,7704	,56344		
Sosy. Kay.	Çalışıyor	60	2,8245	,52275	-,850	,397
	Çalışmıyor	75	2,9000	,50509		

Eşin iş durumuna göre işgörenlerin sosyal kaçınma ve sosyal kaygı açısından farklılıkları Tablo 9'da ele alınmıştır. Buna göre, Hipotez 7a ve Hipotez 7b reddedilmiştir ($p > 0,05$). Diğer bir deyişle sosyal kaçınma ve sosyal kaygı, eşin iş durumuna göre farklılık göstermemektedir. Ortalamalara bakıldığında eşi çalışmayanların hem sosyal kaçınma hem de sosyal kaygı düzeyleri eşi çalışanlara göre yüksektir. Başka bir ifade ile eşi çalışanların hem sosyal kaçınma hem de sosyal kaygı düzeyi eşi çalışmayanlara göre daha düşüktür.

Tablo 10. Yetiştirme Yerine Göre İşgörenlerin Sosyal Kaçınma ve Sosyal Kaygı Açısından Farklılıkları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Sosyal Kaçınma	Köy	115	2,8154	,49647	3,383	,010
	Belde/Bucak	2	2,8600	,80610		
	İlçe	43	2,7242	,56799		
	İl	53	2,6926	,54518		
	Büyükşehir	19	2,3500	,47941		
	Toplam	232	2,7327	,53282		
Sosyal Kaygı	Köy	115	3,0182	,45718	3,971	,004
	Belde/Bucak	2	2,1800	,45255		
	İlçe	43	2,8188	,44291		
	İl	53	2,8172	,53556		
	Büyükşehir	19	2,7589	,53071		
	Toplam	232	2,9069	,49198		

Yetiştirme yerine göre işgörenlerin sosyal kaçınma ve sosyal kaygı açısından farklılıkları Tablo 10'da ele alınmıştır. Buna göre Hipotez 8a ve Hipotez 8b desteklenmiştir ($p < 0,05$). Başka bir ifade ile sosyal kaçınma ve

sosyal kaygı, yetişme yerine göre farklılık göstermektedir. Ortalamalara bakıldığında, belde/bucak yetişme yeri olan 2 kişi hariç tutulduğunda, şehirleşme arttıkça hem sosyal kaçınma hem de sosyal kaygı düzeyinin düştüğü görülmektedir.

Tablo 11. Baba Eğitime Göre İşgörenlerin Sosyal Kaçınma ve Sosyal Kaygı Açısından Farklılıkları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Sosyal Kaçınma	Okuryazar	27	2,8656	,44228	3,289	,039
	Değil	19	2,7312	,52613		
	İlk-orta	7	2,3213	,79346		
	Lise	8	2,7327	,53282		
	Toplam	23	2,7327	,53282		
		2				
Sosyal Kaygı	Okuryazar	27	3,0159	,39019	2,766	,065
	Değil	19	2,9062	,49732		
	İlk-orta	7	2,5538	,55536		
	Lise	8	2,9069	,49198		
	Toplam	23	2,9069	,49198		
		2				

Baba eğitime göre işgörenlerin sosyal kaçınma ve sosyal kaygı açısından farklılıkları Tablo 11’de ele alınmıştır. Buna göre, Hipotez 9a desteklenmiştir ($p < 0,05$). Hipotez 9b ise reddedilmiştir ($p > 0,05$). Başka bir ifade ile sosyal kaçınma baba eğitime göre farklılık gösterirken, sosyal kaygı baba eğitime göre farklılık göstermemektedir. Ortalamalara bakıldığında baba eğitim düzeyi yükseldiğinde sosyal kaçınma düzeyinin düştüğü görülmektedir. Buna ilave olarak baba eğitim durumu lise olanların ortalamaları diğerlerine göre oldukça düşüktür. Genel anlamda da ortalamalara göre baba eğitim düzeyi yükseldikçe sosyal kaçınma ve sosyal kaygı düzeyi azalmaktadır.

Tablo 12. Anne Eğitimine Göre İşgörenlerin Sosyal Kaçınma ve Sosyal Kaygı Açısından Farklılıkları

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	P
Sosyal Kaçınma	Okuryazar	61	2,7575	,59112	,070	,976
	Değil					
	İlk-orta	167	2,7249	,51054		
	Lise	3	2,6700	,80206		
	Üniversite	1	2,7100	.		
Toplam	232	2,7327	,53282			
Sosyal Kaygı	Okuryazar	61	2,9590	,46824	1,376	,251
	Değil					
	İlk-orta	167	2,8899	,49713		
	Lise	3	2,5700	,60803		
	Üniversite	1	3,5700	.		
Toplam	232	2,9069	,49198			

Anne eğitimine göre işgörenlerin sosyal kaçınma ve sosyal kaygı açısından farklılıkları Tablo 12’de ele alınmıştır. Buna göre, Hipotez 10a ve Hipotez 10b reddedilmiştir ($p > 0,05$). Diğer bir deyişle sosyal kaçınma ve sosyal kaygı, anne eğitimine göre farklılık göstermemektedir. Ortalamalara bakıldığında ise üniversite mezunu olan bir kişi değerlendirmeye alınmadığı takdirde, anne eğitim düzeyi yükseldikçe hem sosyal kaçınma hem de sosyal kaygı düzeyi düşmektedir.

Hipotez testleri sonucunda, H3b, H4a, H4b, H5a, H8a, H8b ve H9a hipotezlerinin kabul edildiği görülmüştür. Belirtilen bu hipotezlerin dışındakiler ise reddedilmiştir. Netice itibarıyla sosyal kaçınma; çalışma yılı değişkenine, gelir düzeyi değişkenine, yetişme yeri değişkenine ve baba eğitim durumu değişkenine göre farklılık göstermektedir. Sosyal kaygı ise; öğrenim düzeyi değişkenine, çalışma yılı değişkenine ve yetişme yeri değişkenine göre farklılık göstermektedir.

IV.TARTIŞMA VE SONUÇ

Gerçekleştirilen bu çalışmada, sosyal kaçınma ve sosyal kaygının demografik özelliklere göre nasıl değiştiğinin ortaya konulması esas alınmıştır. Gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (one-way Anova) ve t-Testi sonucunda önemli bulgular elde edilmiştir. Tek yönlü varyans analizi ve t-Testi sonuçlarına göre sosyal kaçınmanın; çalışma yılı değişkenine, gelir düzeyi değişkenine, yetişme yeri değişkenine ve baba eğitim durumu değişkenine göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Tek yönlü varyans analizi ve t-Testi sonuçlarına göre sosyal kaygının; öğrenim durumu değişkeni, yetişme yeri değişkeni ve çalışma yılı değişkenine göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Hem sosyal kaçınma hem de sosyal kaygının, çalışma yılı değişkeni ve yetişme

yeri değişkenine göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Hipotez testleri sonucunda H3b, H4a, H4b, H5a, H8a, H8b ve H9a hipotezlerinin kabul edildiği ve bu hipotezlerin dışındakilerin ise reddedildiği görülmüştür.

Çağlar, Dinçyürek ve Arsan (2012), Doğu Akdeniz üniversitesinde eğitim gören 300 öğrenciyle yaptıkları çalışmada, gelir düzeyinin öğrencilerin sosyal kaygılarında fark yarattığını ortaya koymuşlardır. Anne eğitim düzeyinin öğrencilerin sosyal kaygılarında anlamlı fark yarattığını bulmuşlardır. Baba eğitim düzeyinin ve cinsiyetin öğrencilerin sosyal kaygılarında fark yaratmadığını da belirtmişlerdir.

Çağlar, Dinçyürek ve Arsan tarafından gerçekleştirilen araştırmanın bazı sonuçları ile bizim çalışmamızın sonuçları örtüşmektedir. Bizim sonuçlarımızda da cinsiyetin katılımcıların sosyal kaygılarında farklılık yaratmadığı görülmüştür. Tek yönlü varyans analizi sonuçlarımızda, baba eğitim durumunun katılımcıların sosyal kaygılarında fark oluşturmadığını görmüştük. Ancak belirtilen araştırmadan farklı olarak, tek yönlü varyans analizi sonucunda anne eğitim durumunun ve gelir düzeyinin, katılımcıların sosyal kaygılarında bir fark oluşturmadığını görmüştük. Gerçekleştirdiğimiz tek yönlü varyans analizi sonucunda, gelir düzeyinin katılımcıların sosyal kaçınmalarında bir fark oluşturduğunu ortaya koymuştuk.

Genel anlamda ortalamalara bakıldığında; kadınların sosyal kaçınma düzeyinin erkeklerden daha düşük, erkeklerin de sosyal kaygı düzeyinin kadınlardan daha düşük olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe hem sosyal kaçınma hem de sosyal kaygı düzeyi düşmektedir. Ortalamalara göre çalışma yılı arttıkça hem sosyal kaygı hem de sosyal kaçınma düzeyi artmaktadır. Ortalamalara göre gelir düzeyi yükseldikçe hem sosyal kaçınma hem de sosyal kaygı düzeyi düşmektedir. Evli olanların hem sosyal kaçınma hem de sosyal kaygı düzeyi bekârlara göre daha düşüktür. Eşi çalışanların hem sosyal kaçınma hem de sosyal kaygı düzeyi eşi çalışmayanlara göre daha düşüktür. Şehirleşme arttıkça hem sosyal kaçınma hem de sosyal kaygı düzeyinin düştüğü görülmüştür. Baba eğitim durumu lise olanların ortalamaları diğerlerine göre oldukça düşüktür. Genel anlamda da, ortalamalara göre baba eğitim düzeyi yükseldikçe sosyal kaçınma ve sosyal kaygı düzeyi azalmaktadır. Ortalamalara bakıldığında, anne eğitim düzeyi yükseldikçe hem sosyal kaçınma hem de sosyal kaygı düzeyi düşmektedir.

KAYNAKLAR

BURGER, J.M. (2006), (Çeviren: İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu), *Kişilik: psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri*, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

ÇAĞLAR, M., DİNÇYÜREK, S. ve ARSAN, N. (2012), “Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygılarının analizi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 106-116.

COON, D. ve MITTERER, J.O. (2011), *Psychology: A Journey*, Fourth Edition, Wadsworth Cengage Learning, USA.

CÜCELOĞLU, D., (2006), *İnsan ve Davranışı*, 15.Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.

DOBSON, K.S. ve DOZOIS, D.J.A. (2008), *Risk Factors in Depression*, First Edition, Academic Press, USA.

ERKAN, Z., (2002), *Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri, Ana-Baba Tutumları ve Ailede Görülen Risk Faktörleri Üzerine Bir Çalışma*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

ERKAN, Z., ÇAM, S. ve GÜÇRAY, S. (2003), “Sosyal kaçınma ve huzursuzluk ile olumsuz değerlendirilmekten korkma ölçeklerinin uyarılma, geçerlik ve güvenilirlik çalışması”, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(25), 112-117.

ERÖZKAN, A. (2007), “Üniversite Öğrencilerinin Reddedilme Duyarlıkları İle Sosyal Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 225-240.

ERTÜRK, Y. D. (2010), *Davranış Bilimleri*, 2.Baskı, Kutup Yıldızı Yayınları, İstanbul

FEIST, G.J. ve ROSENBERG, E.L. (2009), *Psychology: making connections*, Mc-Graw-Hill, USA.

GEIST, C.R. ve HAMRICK, T.J. (1983), “Social avoidance and distress: its relationship to self-confidence, and needs for affiliation, change, dominance, and deference”, *Journal of Clinical Psychology*, Vol. 39, No.5, 727-730.

GÜNEY, S. (2004), *Açıklamalı Yönetim-Organizasyon ve Örgütsel Davranış Terimler Sözlüğü*, 1. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.

HYMAN, S.E. (2001), *The Science of Mental Health: Personality Disorders*, Routledge, USA.

KAY, J. ve TASMAR, A. (2006), *Essentials of Psychiatry*, John Wiley & Sons, USA.

LEVELEKI, Cs., SZIRAY, N., LEVAY,G., BARSVARI, B., SOPRONI, K., MIKICS, E. ve HALLER, J. (2006), “Pharmacological evaluation of the stress-induced social avoidance model of anxiety”, *Brain Research Bulletin*, 69, 153-160.

MOITRA, E., HERBERT, J.D. ve FORMAN, E.M. (2008), “Behavioral avoidance mediates the relationship between anxiety and depressive symptoms among social anxiety disorder patients”, *Journal of Anxiety Disorders*, 22, 1205-1213.

MURRAY, R.M., KENDLER, K.S., MCGUFFIN, P., WESSELY, S. ve CASTLE, D.J. (2008), *Essential Psychiatry*, Fourth Edition, Cambridge University Press, USA.

ROBINSON, J.P., SHAVER, P.R. ve WRIGHTSMAN, L.S. (1991), *Measures of Personality and Social Psychological Attitudes: Volume 1 in Measures of Social Psychological Attitudes Series*, Academic Press, USA.

SCHULTZ, D.P. ve SCHULTZ, S.E. (2007), (Çeviren: Yasemin Aslay), *Modern Psikoloji Tarihi*, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

SIMPSON, H.B., NERIA, Y., LEWIS-FERNANDEZ, R. ve SCHNEIER, F. (2010), *Anxiety Disorders: Theory, Research and Clinical Perspectives*, First Edition, Cambridge University Press, USA.

SOLMUŞ, T. (2008), *İş ve Özel Yaşama Psikolojik Bakışlar*, 1. Baskı, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.